

บทที่ 1 บทนำสู่วัสดุวิศวกรรม

(Introduction to Engineering Materials)

จุดประสงค์

รู้ความสำคัญ ประวัติ ประเภท และการใช้งานของวัสดุวิศวกรรม

- บอกความสำคัญของวัสดุวิศวกรรม
- บอกประวัติของวัสดุยุคต่างๆ
- บอกประเภทของวัสดุวิศวกรรม
- บอกการใช้งานของวัสดุวิศวกรรม
- บอกความสัมพันธ์ระหว่าง โครงสร้าง กระบวนการผลิต สมบัติ และสมรรถนะของวัสดุ

1.1 ความหมายของวัสดุวิศวกรรม

วัสดุ (materials) หมายถึง สสาร (matter) ที่ประกอบหรือทำขึ้นมาเพื่อใช้งานด้านต่าง ๆ ตามที่เราต้องการสสารต่าง ๆ ที่มาประกอบกันทางเคมีแล้วกลายเป็นวัสดุ อาจเกิดขึ้นเองจากธรรมชาติ เช่น โครงสร้างทางเคมีของไม้เป็นโพลีเมอร์ที่ต้นไม้สร้างขึ้นเอง ส่วนพลาสติกที่เราใช้ในชีวิตประจำวันเป็น โพลีเมอร์ที่ผ่านการสังเคราะห์ขึ้นมาโดยมนุษย์

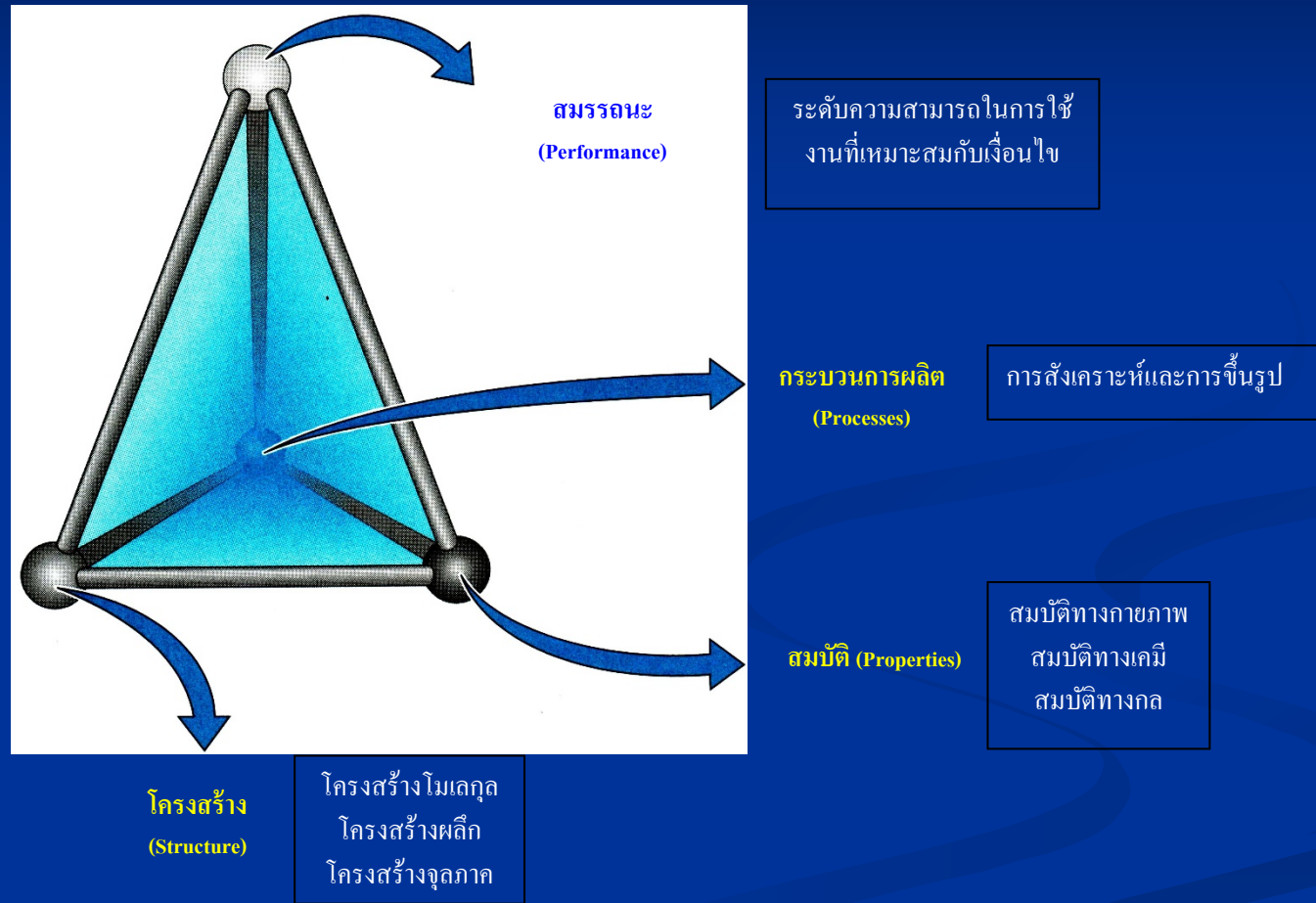
วัสดุวิศวกรรม (engineering materials) เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักการพื้นฐานและการประยุกต์ความรู้ของวัสดุ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสมบัติของวัสดุแล้วนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำมาใช้ในสังคม ส่วนวัสดุศาสตร์ (materials science) เป็นศาสตร์เกี่ยวกับการค้นหาหาความรู้ ชั้นพื้นฐานที่เกี่ยวกับลักษณะ โครงสร้างภายใน รวมถึงสมบัติและกระบวนการผลิตวัสดุต่าง ๆ

ประวัติและความสำคัญของวัสดุยุคต่างๆ

■ ความสำคัญของวัสดุต่อการพัฒนาอารยธรรมของมนุษย์

- **ยุคหิน (stone age)** ย้อนหลังไปประมาณ 2.5 ล้านปี มนุษย์ใช้หินเป็นอาวุธในการล่าสัตว์
- **ยุคบรอนซ์ (bronze age) หรือสัมฤทธิ์ (2,000-1,000 B.C.)** ยุคนี้ถือเป็นการกำเนิดขึ้นของศาสตร์ทางด้านโลหะวิทยาของโลหะผสม (Bronze = Cu + Zn, Sn, Al, Mn, etc.)
- **ยุคเหล็ก (iron age) (1,000-1 B.C.)** เหล็กได้มีบทบาทในการนำมาใช้แทนบรอนซ์

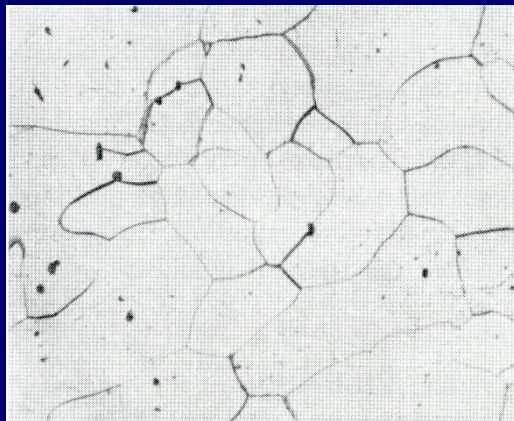
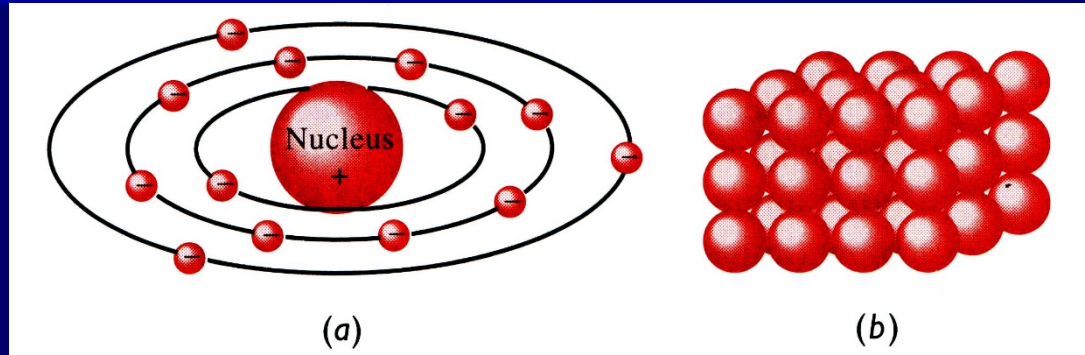
1.2 ความสัมพันธ์ของโครงสร้าง-สมบัติ-กระบวนการผลิต-สมรรถนะ ของวัสดุศาสตร์และวิศวกรรม

รูปที่ 1.1 ความสัมพันธ์ของโครงสร้าง-สมบัติ-กระบวนการผลิต-สมรรถนะ ของวัสดุวิศวกรรม^[1]

1.1.2 โครงสร้างของวัสดุ

(c)

(d)

รูปที่ 1.2 การแบ่งระดับของโครงสร้างของวัสดุ (a) โครงสร้างอะตอม (b) โครงสร้างผลึก (c) โครงสร้างเกรนของเหล็ก และ (d) โครงสร้างหลายเฟสของเหล็กหล่อสีขาว^[2]

1.3 ประเภทของวัสดุ

ตารางที่ 1.1 ตัวอย่างของสมบัติและการใช้งานวัสดุแต่ละประเภทประเภท^[2]

ประเภทของวัสดุ	การใช้งาน	สมบัติ
โลหะ (Metal)		
- ทองแดง	ลวดสายไฟฟ้า	นำไฟฟ้าดี ขึ้นรูปดี
- เหล็กหล่อสีเทา	ชิ้นส่วนเครื่องยนต์	หล่อขึ้นรูปง่าย กลึง-กัดได้ง่าย รับแรงสั่นสะเทือนดี
- เหล็กกล้าผสม	เครื่องมือต่าง ๆ	ปรับปรุงสมบัติทางความแข็งแรง โดยความร้อนได้ดี
เซรามิก (Ceramic)		
- SiO_2 - Na_2O - CaO	กระจกหน้าต่าง	โปร่งใส เป็นฉนวนความร้อน
- Al_2O_3 , MgO , SiO_2	วัสดุทนไฟของเตาหลอมโลหะ	เป็นฉนวนความร้อน มีจุดหลอมตัวสูง ไม่ทำปฏิกิริยากับน้ำโลหะ
- แบเรียมไททาเนต	อุปกรณ์ส่งสัญญาณของเครื่องเสียง	เปลี่ยนสัญญาณเสียงเป็นอิเล็กทรอนิกส์

1.3 ประเภทของวัสดุ

ตารางที่ 1.1 ตัวอย่างของสมบัติและการใช้งานวัสดุแต่ละประเภทประเภท^[2]

โพลีเมอร์ (Polymer)

- โพลีเอทิลีน	ผลิตภัณฑ์บรรจุอาหาร	ขึ้นรูปเป็นแผ่นบางง่าย ยืดหยุ่นดี
- อีพอกซี	เคลือบแผ่นวงจร	เป็นฉนวนกันไฟฟ้า ต้านทานความชื้น
- ฟีนอลิก	ทำกาวยึดไม่หลุด	แข็งแรง ต้านทานความชื้น

วัสดุกึ่งตัวนำ (Semiconductor)

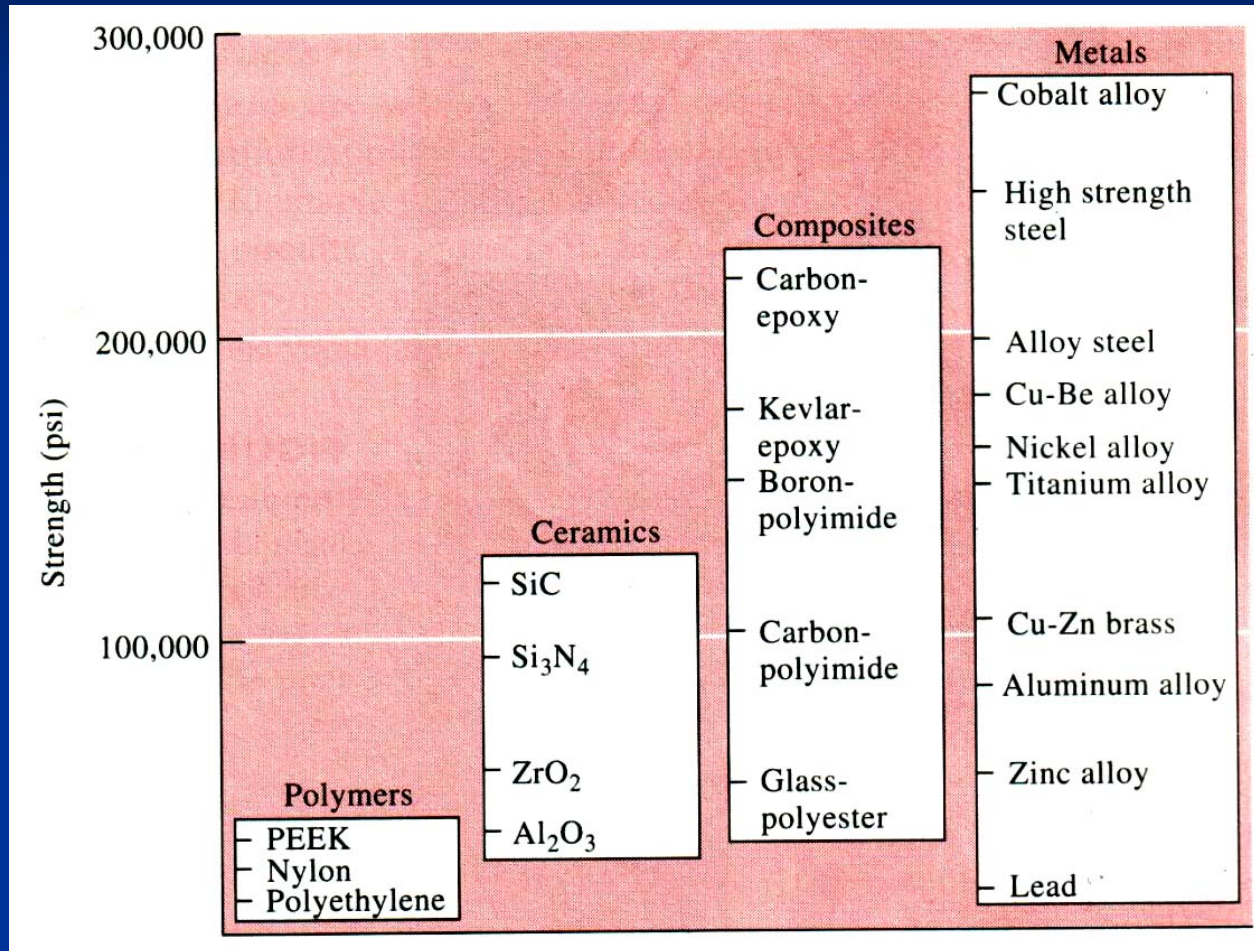
- ซิลิกอน	ทำทรานซิสเตอร์และแผงวงจร	เปลี่ยนแปลงความนำไฟฟ้าได้
- GaAs	ไฟฟ้า เส้นใยนำแสง	เปลี่ยนสัญญาณไฟฟ้าเป็นแสงได้

วัสดุผสม (Composite)

- แกรไฟต์-อีพอกซี	ชิ้นส่วนเครื่องบิน	มีอัตราส่วนความแข็งแรงต่อน้ำหนักสูง
- ทังสเตนคาร์ไบด์ผสมโคบอลต์	ทำใบมีดตัดสำหรับงานกลึง-กัด	มีความแข็งสูง

1.3 ประเภทของวัสดุ

รูปที่ 1.3 การเปรียบเทียบความแข็งแรงของวัสดุแต่ละประเภท^[1]

โดย อ.ศักดิ์สิทธิ์ วัฒนฤทธากร

1.3.1 โลหะ (Metal)

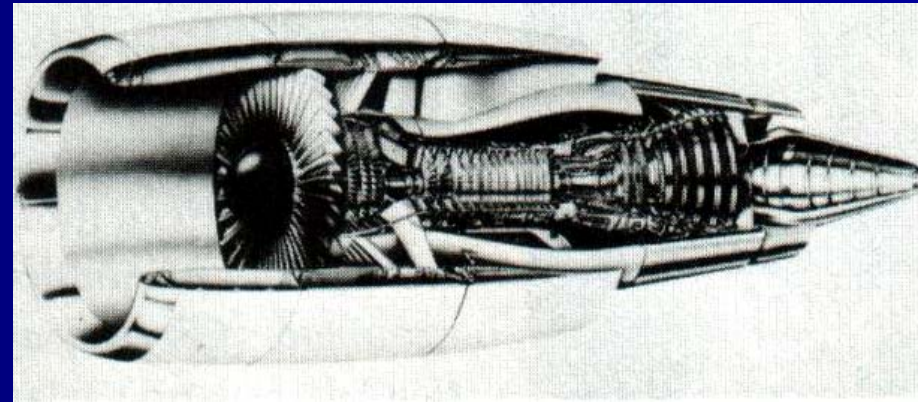
- **สมบัติทั่วไป**

- นำไฟฟ้าและความร้อนค่อนข้างดี
- มีความแข็งแรงสูง แข็งแกร่ง
- เหนียวและขึ้นรูปได้ดี

- **การใช้งาน**

- งานโครงสร้างหรืองานที่ต้องรับแรง
- เครื่องจักรกล
- โลหะมักมีการใช้งานในลักษณะโลหะ

ผสม

รูปที่ 1.2 ภาพภาคตัดของเครื่องยนต์ไอพ่น^[1]

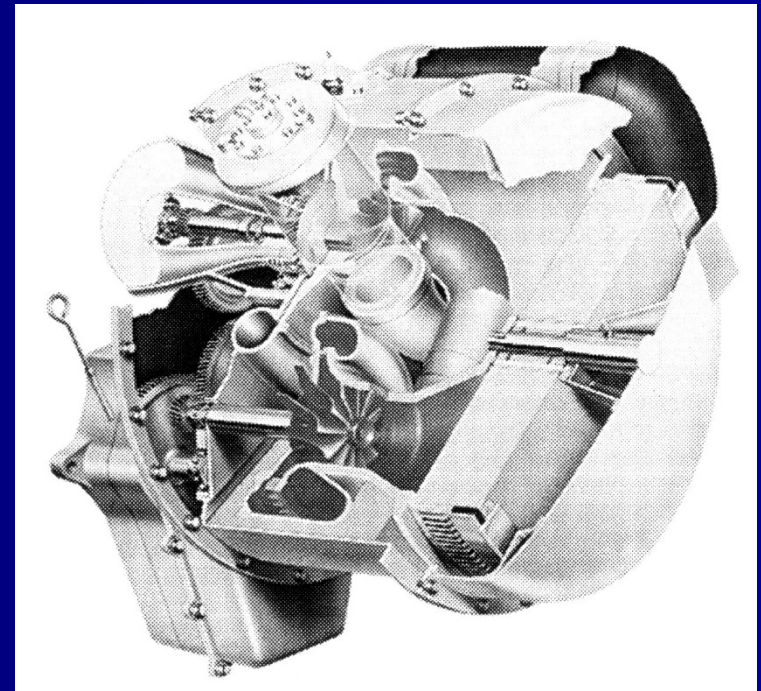
1.3.2. เซรามิก (Ceramic)

- สมบัติทั่วไป

- แข็งและเปราะ
- เป็นฉนวนไฟฟ้าและความร้อน
- ทนความร้อนสูง
- ทนการกัดกร่อน

- การใช้งาน

- ฉนวนไฟฟ้าและความร้อน
- วัสดุทนไฟ
- สุขภัณฑ์ภายในบ้าน
- แบบรับรับแรง

รูปที่ 1.5 (b) เครื่องยนต์แก๊สเทอร์ไบน์ที่ใช้เซรามิกเป็นส่วนประกอบ^[7]

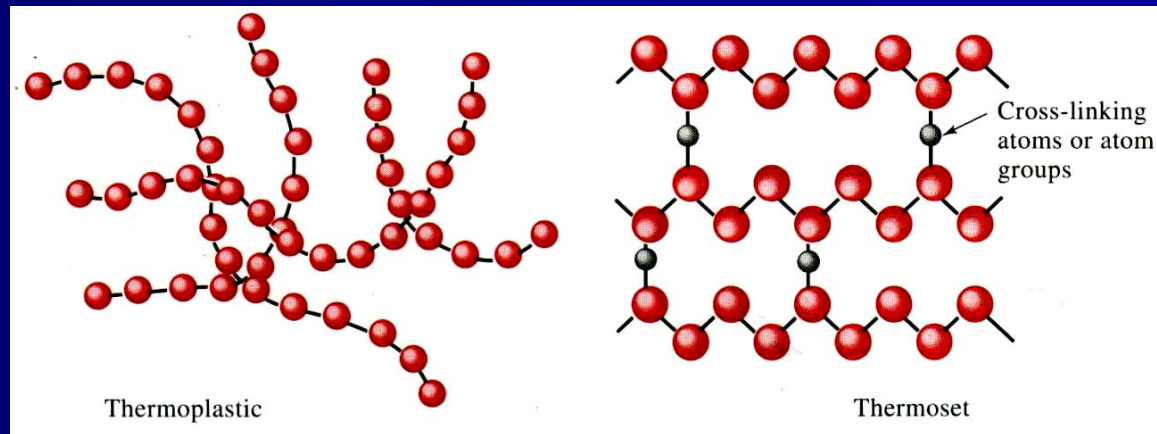
1.3.3. โพลีเมอร์ (Polymer)

- สมบัติทั่วไป

- นำไฟฟ้าต่ำ
- นำความร้อนต่ำ
- ความแข็งแรงต่ำ

- การใช้งาน

- บันจุกัดผม
- ฉนวนหุ้มสายไฟฟ้า
- ท่อน้ำ
- ชิ้นส่วนยานยนต์

รูปที่ 1.6 กระบวนการโพลีเมอร์ไรเซชัน เกิดขึ้น โดยการที่โมเลกุลขนาดเล็กมาเชื่อมต่อกันเป็นโมเลกุลขนาดใหญ่เทอร์โมพลาสติก จะมีการเชื่อมต่อโมเลกุลเป็นสายโซ่ยาว ๆ ส่วนเทอร์โมเซตติงจะมีการเชื่อมต่อกันแบบตาข่าย^[1]

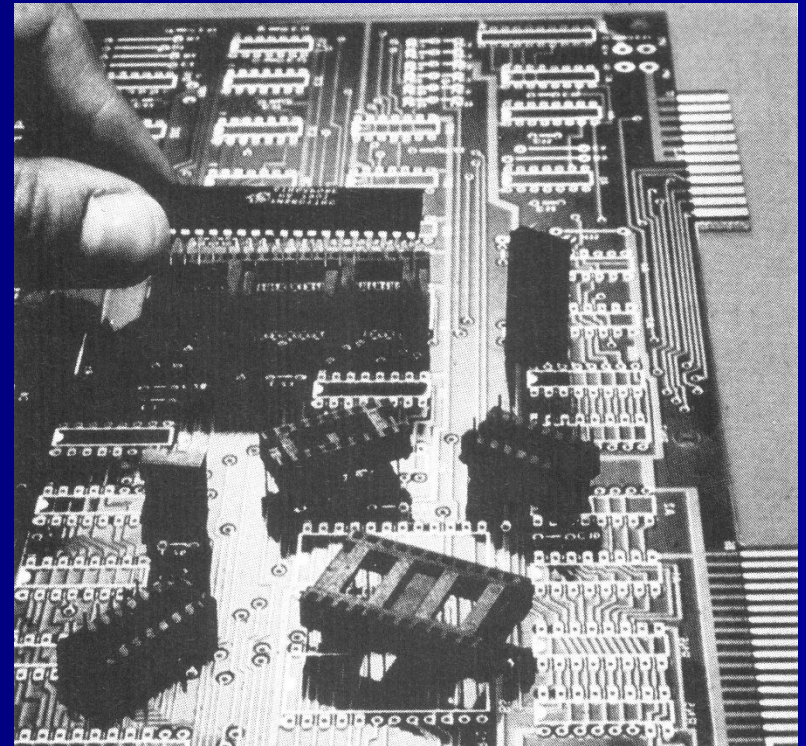
1.3.4. วัสดุกึ่งตัวนำ (Semiconductor)

- สมบัติทั่วไป

- ความนำไฟฟ้าสามารถควบคุมได้
- เปลี่ยนสัญญาณไฟฟ้าเป็นแสง

- การใช้งาน

- ทรานซิสเตอร์ ไดโอด
- แผงวงจรรวมกระแส
- งานทางด้านการสื่อสาร

รูปที่ 1.7 แผงวงจรรวมสำหรับชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ อาศัยพฤติกรรมทางไฟฟ้าของวัสดุกึ่งตัวนำ^[6]

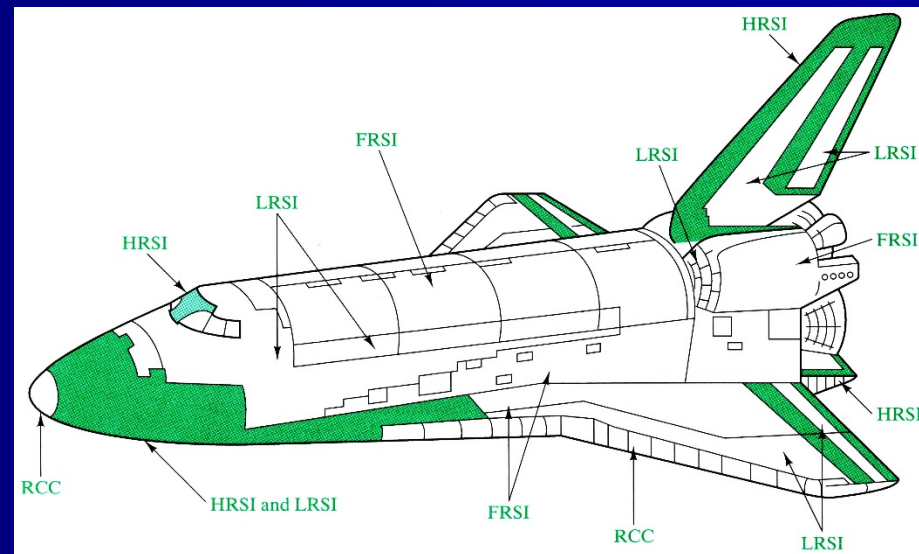
1.3.5. วัสดุผสม (Composite Material)

● สมบัติทั่วไป

- ทำจากวัสดุมากกว่า 2 ชนิดที่มีสมบัติแตกต่างกัน สมบัติที่ได้ขึ้นมาใหม่จะแตกต่างจากสมบัติเดิม
- น้ำหนักเบา แข็งแรง เหนียว ทนอุณหภูมิสูง

● การใช้งาน

- คอนกรีต ไม้อัด ใยแก้วเสริมแรง
- ใบพัดเฮลิคอปเตอร์
- ชิ้นส่วนของเครื่องบิน

รูปที่ 1.8 ภาพแสดงส่วนประกอบของกระสวยอวกาศที่ใช้วัสดุผสมชนิดต่างๆ เป็นระบบที่ใช้ป้องกันความร้อนที่เกิดขึ้นขณะบินเข้ามาในบรรยากาศโลก^[7]